

Republiški upravni organi v letih 1945-1963

BRANE KOZINA

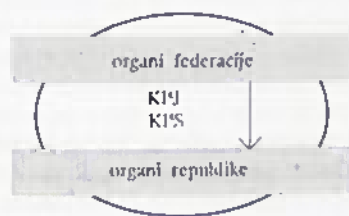
1. Glavne značilnosti obdobja 1945-1953¹

Obdobje administrativnega socializma predstavlja čas od konca druge svetovne vojne do ustavnih sprememb leta 1953, čeprav lahko začetke konca omenjenega obdobja postavimo že v leto 1950, na začetek delavskega samoupravljanja v gospodarskih organizacijah. Glavne značilnosti omenjenega obdobja lahko strnemo v sledeče točke:

Sprememba političnega sistema, uveljavitev načela demokratičnega centralizma, samostojnost in neodvisnost vlade in ministrstev od prezidija oz. skupščine, vpliv mednarodnih dejavnikov na centraliziran državni aparat, vodilna vloga komunistične partije, država postane lastnik najpomembnejših proizvodnih sredstev, sprejem prve slovenske ustave, gospodarski razvoj je usmerjen s centralnim planskim sistemom, spor z inforburojem, ustanavljanje glavnih uprav ter glavnih in generalnih direkcij kot neposrednih administrativnih vodstev skupine istovrstnih podjetij, ukinitve ministrstev in ustanavljanje svetov Vlade LRS, začetki delavskega samoupravljanja, začetek procesa deetatizacije in decentralizacije.

Tedanja teorija je v demokratičnem centralizmu na eni strani videla demokratične elemente, ki so se kazali v določeni meri samostojnosti in samoupravnosti nižjih državnih organov, na drugi strani pa centralistične elemente, ki so usmerjali in nadzorovali delo nižjih državnih organov, obenem pa z administrativnimi sredstvi reševali vsa gospodarska in druga vprašanja.

Celotna politična moč je bila združena v državnih izvršnih organih federacije in posameznih federalnih enot, vsi ti organi pa so bili tako vsebinsko kot personalno močno povezani z vodilno strukturo KPJ oz. KPS.

Dne 14. 2. 1946 se je na podlagi zakona do tedanjí naziv **Federalna Slovenija** spremenil v

Ljudska republika Slovenija. Temu nazivu so se prilagodili tudi nazivi organov državne uprave in državne oblasti, **Narodna vlada Slovenije** se odslej imenuje **Vlada ljudske republike Slovenije**.

Dne 17. januarja 1947 je bila sprejeta prva ustava Ljudske republike Slovenije, ki je v VIII. poglavju določala naloge in pristojnosti organov državne uprave Ljudske republike Slovenije.

Člani vlade so vodili posamezne panoge državne uprave iz republiške pristojnosti in so bili neposredno odgovorni vladi.

Zvezno-republiška ministrstva so vodila določene panoge državne uprave. Poleg zadev lastne pristojnosti pa so opravljala tudi zadeve zvezno-republiških ministrstev zvezne vlade po njenih pravilnikih, navodilih, odredbah in odločbah.

Zvezno-republiška ministrstva so bila:

- ministrstvo za finance,
- ministrstvo za notranje zadeve,
- ministrstvo za pravosodje,
- ministrstvo za industrijo in rudarstvo,
- ministrstvo za trgovino in preskrbo,
- ministrstvo za kmetijstva in gozdarstvo,
- ministrstvo za delo,
- ministrstvo za gradnjo.

Republiška ministrstva so vodila samostojno določene panoge državne uprave, ki so spadale v pristojnost republike in so bila za svoje delo odgovorna samo Vladi LRS. **Republiška ministrstva** so bila:

- ministrstvo za prosveto,
- ministrstvo za ljudsko zdravstvo,
- ministrstvo za socialno skrbstvo,
- ministrstvo za komunalne zadeve.

Organizacijska struktura zveznih in republiških ministrstev je bila skoraj identična in se v bistvu ni razlikovala od centralne oblasti, v principu nadrejenosti in podrejenosti pa so bila od centralne oblasti močno odvisna.

Vpliv zvezne vlade na republiške oz. federalne je bil v začetnem obdobju izredno velik. Zvezna vlada je svoje funkcije opravljala na podlagi ustave in zakonov, pri tem pa je imela izredno velika pooblastila.

Tudi federalna oz. republiška ministrstva in vlada so v tem obdobju imeli v odnosu do nižjih organov veliko mero samostojnosti in izredno velika pooblastila pri sprejemanju zakonov, odlokov in odločb. Vlada je bila za svoje delo odgovorna **ljudski skupščini**, v času med zasedanji skupščine pa neposredno **Prezidiju ljudske skupščine**.

¹ Ker je prvi del referata (obdobje 1945-1953) le krajši povzetek moje magistrske naloge z naslovom *Republiški upravni organi v letih 1945 do 1953*, ki jo je v knjižni obliki izdal in založil Arhiv Republike Slovenije leta 1996, za to obdobje zaradi pomanjkljivosti izvirnega posvajanja podrobneje ne citiram virov in literature.

Tako se interes in moč vlade pokaže v primerih, ko določene pristojnosti, čeprav so spadale organizacijsko, pa tudi po strokovni tematiki pod določeno ministrstvo, pritegne neposredno pod svoje vodstvo (npr. **Komisija /Komite/ za likovno, Komite za srednje in nižje strokovno šolstvo, Komite za združništvo...**).

Z omenjeno prisotnostjo na določenih področjih je vlada hotela dobiti celosten pregled nad panogami, ki so se ji zdele v tistem trenutku vsaj s strani izobraževanja, vzgoje, množičnih združenj in organizacij pomembne za nadzor in vzgojo bodočega kadra.

S procesom decentralizacije so vsi upravni organi iz omenjenih področij prešli v pristojnost ustreznih strokovnih ministrstev.

Dne 18. septembra 1947 se veljavnost ustave, zakonov, uredb, pravilnikov in vseh drugih pravnih predpisov LRS razširi tudi na področje, po mirovni pogodbi z Italijo priključeno Ljubljanski republiki Sloveniji.

Na gospodarskem področju je prišlo do prve velike reorganizacije leta 1947, kar je bilo v glavnem pogojeno s sprejemom prvega petletnega plana. V okviru gospodarskih ministrstev pride do oblikovanja treh osnovnih sektorjev: operativnega, funkcionalnega in planskega, ki so jih vodili pomočniki ministra.

Ustanovljene so glavne in generalne direkcije za neposredno administrativno-operativno vodstvo posameznih panog oz. podjetij in ustanov republiškega pomena. Istočasno so v glavnem ukinjene glavne uprave, ki so do tedaj vodile gospodarska podjetja preveč administrativno oz. sta bili v njih preveč nazorno vezani administrativna in ekonomska funkcija državnih organov.

Nekatera republiška in lokalna podjetja so neposredno iz pristojnosti zvezne uprave prešla pod upravo republiških in lokalnih organov.

Ministrstva so delno postavljena le kot voditelj, inštruktorji in kontrolni organi, ki jim je dana možnost, da del pristojnosti prenesejo na nižje organe.

V gospodarskih ministrstvih so v okviru nove sektorske ureditve uvedene dispečerske grupe.

Organizacijsko so glavne in generalne direkcije sestavljali oddelki, odseki in referati, ki so vsak na svojem specifičnem področju vodili načrtani gospodarskoplanski razvoj in skrheli za njegovo realizacijo.

Sekretariat je vodil splošne administrativne zadeve, računovodsko službo in ostale tehnične službe ter personalo in posebne organizacijske enote, če so hile ustanovljene.

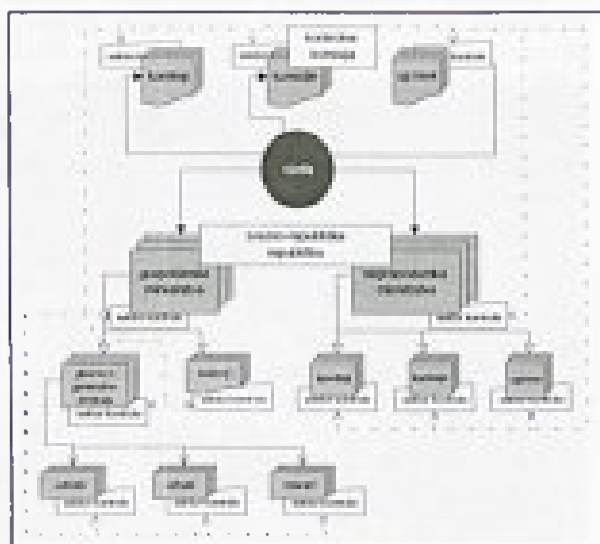
Direkcije so bile pravzaprav specifične enote v okviru posameznih ministrstev za vodstvo posameznih podjetij, zato so imele v okviru ministrstva tudi določeno obliko individualnosti in samostojnosti.

Če so bile za gospodarska ministrstva v tem obdobju pomembne uprave ter kasneje glavne in

generalne direkcije kot administrativno-operativna vodstva podjetij, pa so se na področjih, ki so bila neposredno podrejena vladi oz. predsedstvu Vlade LRS ali pa so jih pokrivala negospodarska ministrstva, ustanavljali **komiteji, komisije in uprave**, ki so jih vodili predsedniki oz. načelniki, ki jih je imenovalo predsedstvo Vlade LRS. Število komitejev, komisij in uprav je močno naraščalo v letih 1947-1949.

Omenjene organe je v glavnem ustanavljala Vlada LRS za področja prosvete, kulture, socialnega skrbstva, zdravstva itd. Bili so organi ministrstev ali vlade, ki so vsak na svojem področju pripravljali pravilnike, strokovna navodila in druge akte ter opravljali razne druge organizacijske naloge na delovih področjih, za katera so bili ustanovljeni oz. katerih pristojnosti so pokrivali (npr. **Komite za združništvo, Komite za znanje trgovino, Komite za kinematografijo, Komite za srednje in nižje strokovno šolstvo, Uprava hidrometeorološke službe, Geodetska uprava...**).

Pri ministrstvih, komitejih, komisijah in upravah pri Vladi LRS se je novembra 1948 ustanovil še poseben sektor kontrole, ki je delal po navodilih **Kontrolne komisije Vlade LRS**.

Organizacijska shema republiške uprave do leta 1951-1952

Glavne uprave in direkcije so hile kot samostojni organi v okviru svetov, ki so nadomestili tedaj ukinjena ministrstva in nekatere komiteje, ukinjene v glavnem že koncu leta 1951, večina pa v letu 1952. Njihove pristojnosti v glavnem prevzamejo sveti vlade LRS, pristojni za določeno dejavnost, oz. **Gospodarski svet**.

Odločba Vlade LRS z dne 8. 11. 1948 je določala, da se pri vseh ministrstvih ustanovi sektor kontrole, ki mu je načeloval pomočnik ministra, v sestav pa so prišle še skupine državne kontrole, revizijska služba in inšpekcijska telesa, če so imele pomen splošne kontrole.

Oddelki ali odseki splošne državne kontrole so se ustanovili tudi pri komitejih, komisijah in upravah vlade.

Za to obdobje so značilne velike spremembe v organizaciji upravnih organov, zato ga nekateri imenujejo tudi obdobje teritorialne nestabilnosti, ki se konča šele leta 1963.

Do reorganizacij vlad je v tem obdobju prihajalo pravzaprav vsako leto kar nekajkrat. Večje spremembe oz. reorganizacije pa se začnejo v letu 1950.

Dne 9. januarja 1951 se pri svetih, ministrstvih, komitejih, generalnih direkcijah in drugih organih vlade ustanovijo republiški strokovni sveti kot njihovi posvetovalni organi.

Večja reorganizacija Vlade LRS je bila še 11. aprila 1951. (Glej poglavje Republiški upravni organi 1945-1953).

Organizacijsko so bili na čelu svetov in ministrstev ministri (predsedniki), ki so bili člani vlade, glavne uprave in glavne direkcije pa direktorji.

Specifični sestavi sta imela le Svet Vlade za zakonodajo in izgradnjo ljudske oblasti in Gospodarski svet Vlade LRS.

Svet je odločal o določeni panogi gospodarstva oz. na področju druge družbene dejavnosti o vseh zadevah iz republiške pristojnosti, ki so bile z ustavo FLRJ, ustavo LRS, z zakoni FLRJ in LRS ter s predpisi zvezne in republiške vlade dane v njihovo pristojnost. Poleg tega je svet odločal o proračunu, planu ter drugih načelnih vprašanjih iz svoje pristojnosti.

Glavne uprave so opravljale vse zadeve iz republiške pristojnosti, ki niso bile s posebnimi predpisi dane v pristojnost sveta. Direktor glavne uprave je bil za svoje delo odgovoren svetni.

V razmerju do glavne direkcije je svet kot plansko-kontrolni in koordinacijski organ opravljal določene planske, kontrolne in druge upravne zadeve v skladu z določbami temeljnega zakona o gospodarjenju z državnimi gospodarskimi podjetji in z gospodarskimi združenji po delovnih kolektivih in z drugimi predpisi.

Vpliv mednarodnih dejavnikov je bil v tem obdobju dejavnik, ki je vplival na celoten družbeni in ekonomski razvoj nove države. Obdobje administrativnega socializma je bilo s stališča mednarodnih dejavnikov zelo razgiban čas, obenem pa tudi čas velikih preizkušenj nove države, kar je vsekakor vplivalo na krepitev državnega centralizma in ustvarjanje pogojev za oblikovanje strukture oblasti z vodilno vlogo komunistične partije.

Za družbenoekonomsko nreditev obdobja administrativnega gospodarstva je značilno, da so bile v ustavi predvidene tri vrste lastnine, in sicer državna, združna in zasebna.

Državna lastnina je postala prevladujoča oblika lastnine.

Globalni družbeni sistem je bil v začetnem obdobju (tja do leta 1950) s svojimi podsistemi (politika, gospodarstvo, izobraževanje) nedeljiv,

organiziran po načeln hierarhije, kjer je le nekaj politikov (partija), ki so bili vsaj člani politbiroja, odločalo o vseh najpomembnejših zadevah v državi.

Včasih je težko postaviti mejo, kdaj v zgodovinskem obdobju se menjata obdobje administrativnega socializma in temu sledeče obdobje socialistične demokracije. V glavnem zgodovinarji za mejo postavljajo leto 1950 - uvedba delavskega samoupravljanja, čeprav je zakonska meja postavljena šele v letih 1952 in 1953 (sprejetje Splošnega zakona o ljudskih odborih leta 1952 in ustavnega zakona leta 1953).

Leto 1950 pomeni tudi začetek procesa decentralizacije in decentralizacije.

V obdobju 1950-1953, ko je bil sprejet ustavni zakon, je sicer prihajalo do določenih opustitev administrativnega upravljanja gospodarstva in sprejemanja političnih odločitev, vendar je proces zahteval daljše obdobje in radikalnejše posege, čeprav se je prav v tem obdobju zelo okrepil položaj ljudskih odborov in zmanjšalo število in obseg pooblastil organov državne uprave.

11. Republiški upravni organi 1945-1953

ORGANIZACIJA REPUBLIŠKE UPRAVE V LETU 1945.

Zakon o Narodni vladi Slovenije (5. 5. 1945) je določil organizacijsko strukturo, pristojnosti in naloge prve slovenske vlade. Le ta je bila najvišji izvršilni in zakonodajni organ državne oblasti v Sloveniji, ki je za svoje delo odgovorna SNOS-u oz. njegovemu predsedstvu.

Organizacijska shema ministrstva

Organizacijska struktura ministrstev je bila v glavnem enaka. Ministrstvo je vodil minister, v mejah danih pooblastil tudi njegov pomočnik. Posebne zadeve ministrstva je opravljal ministrov kabinet, ki ga je vodil šef kabineta in je bil podrejen in odgovoren neposredno ministru.

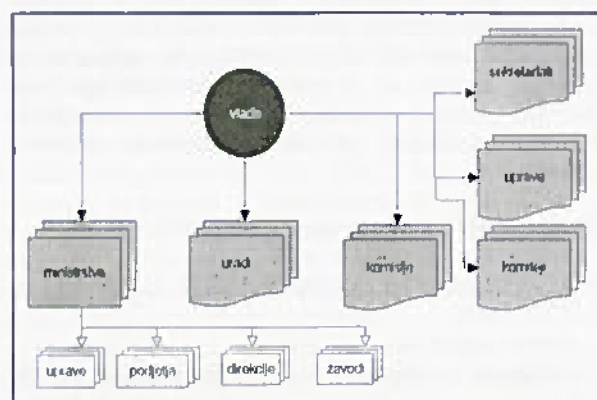
Sicer pa so ministrstva sestavljali oddelki, ki

so jih vodili načelniki oddelkov, odseki, ki jih vodijo šefi odsekov ter referati, ki so jih vodili referenti.

Minister je lahko za reševanje posebnih strokovnih vprašanj ustanovil stalne ali začasne komisije ali svete kot svoje posvetovalne organe.

Posebno mesto je v organizaciji republiških upravnih organov imelo **Predsedstvo Narodne Vlade Slovenije** (**Predsedstvo Vlade Ljudske Republike Slovenije**).

Že v letu 1945 so bili pri **Predsedstvu Vlade** ustanovljeni naslednji organi: **Tiskovni urad** (od 1947 **Urad za informacije pri PV LRS**), **Statistični urad** (16. 6.), **Komisija za gospodarski načrt** (1. 10.), (maja 1946 se preimenuje v **Urad za gospodarski načrt**, junija pa v **Načrtno komisijo**), **Urad za cene** (24. 10.)

Organizacijska shema vlade med leti 1945 do 1947

V okviru **Ministrstva za industrijo in rudarstvo** je bila (13. 12.) ustanovljena **Uprava državnih grafičnih podjetij**.

REORGANIZACIJA V LETU 1946

Zakon o reorganizaciji Vlade LRS (5. 3.) je bil posledica sprejetja zvezne ustave in usklajitev z njenimi določbami. Ustanovi se **Ministrstvo za delo**, dotedanji **Ministrstvi za kmetijstvo in gozdarstvo** se združita v **Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo**. Predsednik **Kontrolne komisije LRS** (ustanovljena 7. 2. 1946 kot **Kontrolna komisija pri Predsedstvu Vlade LRS**) postane član **Vlade LR Slovenije**, odpravi se **Ministrstvo za lokalni promet**, katerega pristojnosti prevzame **Ministrstvo za notranje zadeve** in **Državno avtobusno podjetje Slovenije (DAPPS)**, ustanovljeno 10. 4. 1946 pri **Predsedstvu Vlade LRS**.

Ministrstvo za socialno politiko se preimenuje v **Ministrstvo za socialno skrbstvo**, pristojnosti se ne spremenijo.

Pri **Predsedstvu Vlade LRS** so bili ustanovljeni sledeči organi: **Računska kontrolna ko-**

misija (11. 2.), **Državno avtobusno in prevozniško podjetje Slovenije (DAPPS)** (10. 4.), **Državno podjetje za proizvodnjo filmov v Ljubljani (Triglav-film)** (13. 9.) in **Direkcija za avtopromet** (14. 10.) (prevzame zadeve ukinjenega **DAPPS-a**).

V okviru ministrstev sta bila pri **Ministrstvu za industrijo in rudarstvo** (8. 5.) ustanovljena **Geološki zavod Slovenije** in **Uprava grafične industrije LRS** (19. 10.), ki je prevzela pristojnosti ukinjene **Uprave državnih grafičnih podjetij**.

V okviru **Ministrstva za prosveto** je ustanovljen **Zavod za fizikulturo v Ljubljani** (12. 11.).

V okviru **Ministrstva za gradnje** pa je že 4. 10. 1945 ustanovljena **Gradbena direkcija Slovenije (GRADIS)**.

Dne 17. 6. je **Prezidij SNOS-a** imenoval novo **Vlado LRS**. Dodatno je uvedeno podpredsedniško mesto, predsednik **Načrtno komisije**, ki prevzame pristojnosti in naloge takrat ukinjene **Komisije za gospodarski načrt pri Predsedstvu Vlade LRS**, postane član **Vlade LRS**.

Dne 24. 11. se **Ministrstvo za narodno zdravje** preimenuje v **Ministrstvo za ljudsko zdravstvo**, pristojnosti se ne spremenijo.

Obdobje po sprejetju prve slovenske ustave je čas velikih organizacijskih sprememb v razvoju republiških upravnih organov ter velik razmah pri širitvi pristojnosti **Vlade LRS**.

TAKO SO BILI V LETU 1947 PRI VLADI LRS USTANOVljeni SLEDEČI ORGANI:

Geodetska uprava (26. 3.), **Uprava hidro-meteorološke službe** (15. 4.), **Komisija (Komite) za fizikulturo** (18. 6.), (prevzame zadeve **Zavoda za fizikulturo**), **Komite za zunanjo trgovino** (25. 6.), **Komite (Komisija) za kinematografijo** (2. 8.) (prevzame zadeve **Triglav-filma** in **Državnega podjetja za razdeljevanje filmov v Ljubljani**) in **Komite za srednje in nižje strokovno šolstvo** (13. 9.).

Pri **Predsedstvu Vlade LRS** je ukinjena **Direkcija za avtopromet** (14. 10.) (zadeve prevzame **MLP**), ustanovijo pa se: **Sekretariat za koordinacijo lokalne uprave**, **Sekretariat za gospodarsko koordinacijo** in **Sekretariat za politično koordinacijo** (vsi 18. 8.). Ustanovljena je tudi **Uprava Kraških jam** (2. 9.).

Do sprememb je prišlo tudi v **Vladi LRS**, ustanovi se **Ministrstvo za komunalne zadeve** (9. 6.), ponovno je ustanovljeno **Ministrstvo za lokalni promet** (26. 7.), ustanovi se tudi **Ministrstvo za lesno industrijo** (18. 8.).

V letu 1947 so bile pri Ministrstvu za industrijo in rudarstvo (28. 2.), ustanovljene - Glavna direkcija za elektrifikacijo in elektroindustrijo, Glavna direkcija tekstilne industrije, Glavna direkcija sušarske industrije, Glavna direkcija kovinske industrije, Glavna direkcija kemične industrije, Glavna direkcija lesne industrije, Glavna direkcija živilske industrije, Glavna direkcija industrije gradbenega materiala, Glavna direkcija grafične industrije in Glavna direkcija rudarstva. Pristojnosti Glavne direkcije lesne industrije se (25. 10.) prenesejo na novonastopljeno Ministrstvo za lesno industrijo, pri MIR-u pa se (2. 12.) ustanovi še Glavna direkcija industrijskih servisov ministrstva za industrijo, rudarstvo in elektrifikacijo.

V okviru Ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo so bile (2. 11.) ustanovljene Glavna direkcija republiških gozdnih gospodarstev, Uprava za pogozdovanje in melioracijo Krasa (11. 12.) ter Uprava nedržavnih gozdov (19. 12.).

Pri Ministrstvu za trgovino in preskrbo so bili ustanovljeni Uprava za turizem in gostinstvo (30. 5.), Uprava za odkup (4. 10.) ter Glavna direkcija državnih trgovskih podjetij (20. 10.).

V pristojnost Ministrstva za lokalni promet preidejo zadeve ukinjene Direkcije za avtopromet pri predsedstvu Vlade LRS.

Pri Ministrstvu za ljudsko zdravstvo je bila ustanovljena Glavna direkcija za nabavo in razdeljevanje sanitetnega blaga (4. 10.).

INTENZITETA ŠIRJENJA REPUBLIŠKE UPRAVE SE JE NADALJEVALA TUDI V LETU 1948

Pri Vladi LRS so ustanovljeni Komite za združništvo (18. 2.), Uprava za radiodifuzno službo (5. 5.), Komite za turizem in gostinstvo (20. 8.), (od 20. 5. 1949 v njegovi sestavi tudi Glavna direkcija za gostinstvo LRS) in Komisija za zakonodajo in organizacijo državne uprave (22. 10.).

Pri Predsedstvu Vlade LRS je ustanovljena Uprava za vodno gospodarstvo (19. 7.) (maja 1950 preidejo pristojnosti na Komite za vodno gospodarstvo).

Dne 14. 5. 1948 je bilo ukinjeno dotedanje skupno Ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo, ustanovita se samostojno Ministrstvo za kmetijstvo ter Ministrstvo za gozdarstvo in lesno industrijo. Samostojno Ministrstvo za lesno industrijo je ukinjeno.

Ministrstvo za industrijo in rudarstvo je neposredno prevzelo vse pristojnosti (5. 5.) ukinjene Glavne direkcije za elektrifikacijo in elektroindustrijo LRS, že 3. 8. pa je bila v okviru ministrstva ustanovljena Glavna direkcija za elektroindustrijo LRS.

V okviru Ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo sta bili (24. 2.) ustanovljeni Uprava za urejanje gozdov in Uprava za urejanje hudournikov.

V okviru Ministrstva za gozdarstvo in lesno industrijo je bila (1. 7.) ustanovljena Uprava za povzdigo gozdov, ki je prevzela pristojnosti tedaj ukinjenih Uprave za urejanje gozdov, Uprave za pogozdovanje in melioracijo Krasa ter Uprave za urejanje hudournikov. Ukinjena je tudi Glavna direkcija republiških gozdnih gospodarstev (22. 7.), se pa v okviru ministrstva ustanovi Uprava za lovstvo (7. 9.).

V okviru Ministrstva za trgovino in preskrbo je (28. 6.) ukinjena Glavna direkcija državnih trgovskih podjetij, obveznosti prevzame neposredno Ministrstvo za trgovino in preskrbo. Ustanovijo pa se: Glavna direkcija za odkup in promet z živino in mesom, Glavna direkcija za odkup in promet z alkoholnimi pijačami, sadjem in zelenjavo, Glavna direkcija za odkup in promet s kmetijskimi pridelki in krmo ter Glavna direkcija za odkup in promet z mlekom in mlečnimi izdelki, jajci, perutnino in divjačino (18. 12.).

Glavna direkcija industrije gradbenega materiala preide iz pristojnosti Ministrstva za industrijo in rudarstvo v pristojnost Ministrstva za gradnje (19. 1.), (z delom prične šele junija).

Pri Ministrstvu za lokalni promet se ustanovijo: Glavna direkcija za avtodelnice (23. 6.), Glavna direkcija za avtopromet (13. 7.) ter Glavna uprava za ceste in Glavna direkcija za oskrbo z avtomobilskim in pogonskim materialom (30. 12.).

Pri Ministrstvu za komunalne zadeve se (28. 7.) ustanovi Glavna direkcija državnih gospodarskih podjetij za oskrbovanje lokalne industrije in obrti.

REORGANIZACIJE SO BILE POGOSTE TUDI V LETU 1949.

V letu 1949 je bil pri Vladi LRS ustanovljen Komite za zakonodajo in izgradnjo ljudske oblasti (28. 2.), ki je prevzel v glavnem pristojnosti tedaj ukinjene Komisije za zakonodajo in organizacijo državne uprave. Ukinjen je tudi Komite za srednje in nižje strokovno šolstvo (6. 8.), zadeve prevzame Ministrstvo za prosveto.

V Vladi LRS je prišlo do spremembe v okviru Ministrstva za industrijo in rudarstvo, ko se le to (2. 2.) primenuje v Ministrstvo za industrijo, na novo je ustanovljeno Ministrstvo za državne nabave (28. 4.), ki je prevzel vse pristojnosti nabav in odkupa od Ministrstva za trgovino in preskrbo. Iz ukinjenega skupnega Ministrstva za gozdarstvo in lesno industrijo se (14. 9.) ustanovita ločeni Ministrstvo za gozdarstvo in Ministrstvo za lesno industrijo.

Ustanovi se Ministrstvo za znanost in kulturo (14. 9.), ki prevzame od Ministrstva za prosveto vse zadeve s področja visokih šol, akademij, znanstvenih in kulturnih ustanov, kinematografije in radiofuzne službe.

V okviru Ministrstva za industrijo je bila (22. 3.) ukinjena Glavna direkcija rudarstva LRS, vse zadeve iz njene pristojnosti je prevzela Generalna direkcija za premog za ljudsko republiko Slovenijo, ustanovljena pri Ministrstvu za rudarstvo FLRJ 31. decembra 1948.

Pri Ministrstvu za kmetijstvo je bila (6. 1.) ustanovljena Uprava za mehanizacijo kmetijstva, ministrstvo (24. 2.) prevzame tudi vse pristojnosti tedaj ukinjenega Komiteja za zadružništvo pri Vladi LRS.

V okviru Ministrstva za gozdarstvo in lesno industrijo so bile (15. 2.) ustanovljene Glavna direkcija za gozdno proizvodnjo, Glavna direkcija za žagarsko proizvodnjo, Glavna direkcija za lesnopredelovalno industrijo, Glavna direkcija republiških gozdarskih avtopodjetij in Glavna direkcija za promet z lesom. Istočasno je ukinjena Glavna direkcija lesne industrije, vse njene pravice in dolžnosti pa prevzamejo v okviru svojih pristojnosti novo-ustanovljene direkcije.

V okviru Ministrstva za trgovino in preskrbo se ustanovi (ponovno) Glavna direkcija državnih trgovskih podjetij (11. 3.).

Pri Ministrstvu za državne nabave je (21. 5) ustanovljena Direkcija za rejo prašičev, ukinjeni pa sta (23. 12.) Glavna direkcija za odkup in promet z mlekom in mlečnimi izdelki, jajci, perutnino in divjačino in Glavna direkcija za odkup in promet z alkoholnimi pijačami, sadjem in zelenjavo.

V okviru Ministrstva za lokalni promet so ukinjene Glavna uprava za ceste in Glavna direkcija za oskrbo z avtomobilskim in pogonskim materialom (18. 4.) ter Glavna direkcija za avtopromet (24. 5.).

Pri Ministrstvu za notranje zadeve je ustanovljena Glavna direkcija trgovsko-gospodarskih podjetij Preskrba Minot (24. 9.).

REORGANIZACIJE V LETU 1950

V letu 1950 je bil pri Vladi LRS ustanovljen Komite za vodno gospodarstvo (5. 5.), ki je 5. 2. 1951 prevzel tudi pristojnosti Uprave za hidrometeorološko službo in Uprave za regulacijo in melioracijo.

V Vladi LRS se (10. 1.) ustanovitvi samostojno Ministrstvo za rudarstvo ter Ministrstvo za elektrogospodarstvo, vendar sta bili obe ministrstvi že 3. 5. ukinjeni.

Istega dne so bila ukinjena tudi Ministrstvo za lesno industrijo, Ministrstvo za industrijo ter Ministrstvo za komunalne zadeve. Pristojnosti prevzamejo novoustanovljeni Sveti kot organi Vlade LRS za splošno vodstvo in za koordinacijo dela v zadevah (področjih) za katera so ustanovljena.

Nanovo je ustanovljeno Ministrstvo za državna posestva (deluje le štiri mesece), ustanovljeni pa so tudi:

Svet za predelovalno industrijo z Generalno direkcijo tekstilne in usnjarske industrije, Generalno direkcijo kovinsko predelovalne industrije, Generalno direkcijo za kemično industrijo ter Generalno direkcijo lesne industrije (9. 5.).

Istočasno so ukinjene Glavna direkcija za usnjarsko industrijo, Glavna direkcija usnjarske industrije, Glavna direkcija kemične industrije, Glavna direkcija za lesno industrijo, Glavna direkcija za lesno predelovalno industrijo in Glavna direkcija za promet z lesom. Pristojnosti prevzamejo ustrezne Generalne direkcije.

Svet za energetiko in ekstraktivno industrijo z Generalno direkcijo za rudarstvo, Generalno direkcijo za elektrogospodarstvo in komitejem za vodno gospodarstvo (9. 5.), ki prevzamejo zadeve ukinjenih Ministrstva za rudarstvo in Ministrstva za elektrogospodarstvo.

Svet za blagovni promet, ki ga sestavljajo Ministrstvo za trgovino in preskrbo, Ministrstvo za državne nabave, Komite za turizem in gostinstvo vlade LRS ter Generalna direkcija za prehransko industrijo (ustanovljena 5. 5., prevzame pristojnosti ukinjene Glavne direkcije živilske industrije).

Svet za kmetijstvo in gozdarstvo z Glavno upravo za kmetijstvo, Glavno upravo za gozdarstvo, Glavno direkcijo republiških kmetijskih posestev in Glavno direkcijo za združeno kmetijstvo (3. 5.).

Svet za lokalno gospodarstvo, ki ga sestavljajo, Ministrstvo za lokalni promet, Komite za lokalno industrijo, Komite za komunalne zadeve, Komite za turizem in gostinstvo.

Kot organ za koordinacijo zadev gospodarskih resorjev vlade je (5. 5.) ustanovljen Gospodarski svet Vlade LRS.

Dne 12. 6. je bilo pri vladi ustanovljeno Ministrstvo za izvoz in uvoz, ki je prevzelo zadeve tedaj ukinjenega Komiteja za zunanjo trgovino.

Kot samostojen organ vlade je (1. 8.) ustanovljena Generalna direkcija za strojogradnjo.

Pri Ministrstvu za kmetijstvo je ustanovljena Glavna direkcija za pospeševanje kmetijstva (21. 6.).

V okviru Ministrstva za gozdarstvo je bila (8. 7.) ustanovljena Uprava za urejanje gozdov.

Pri Ministrstvu za državna posestva se (13. 6.) ustanovi Glavna direkcija republiških kmetijskih posestev, ki pa je bila (14. 10.) ukinjena, vse pristojnosti preidejo na novoustanovljeno Generalno direkcijo državnih kmetijskih posestev LRS (31. 8.).

V okviru Sveta Vlade za prehranbeno industrijo sta (8. 6.) ukinjeni Glavna direkcija za elektroindustrijo in Glavna direkcija gradilne industrije.

V okviru Ministrstva za državne nabave so bile (29. 6.) ukinjene Glavna direkcija za odkup in promet z živino in mesom, Glavna direkcija za odkup in promet s kmetijskimi pridelki in krmo ter Direkcija za rejo prašičev.

Pri Ministrstvu za gradnje je (5. 6.) ustanovljena Glavna direkcija gradbenih podjetij.

Pri Ministrstvu za lokalni promet se (8. 7.) ustanovi Glavna direkcija za cestni promet.

DO VEČJIH REORGANIZACIJ JE PRIŠLO V LETU 1951

Vlado LRS so od 11. aprila sestavljali:

- predsedstvo
- ministrstva:
 - za notranje zadeve,
 - za finance,
 - za pravosodje,
 - za delo.
- Sveti VLRS:
 - za zakonodajo in izgradnjo ljudske oblasti,
 - za prosveto in kulturo,
 - za ljudsko zdravstvo in socialno skrbstvo.

- Gospodarski svet VLRS z:
 - * Glavno upravo za plan in z
 - * Republiškim zavodom za statistiko in evidenco.
- za energeliko in ekstraktivno industrijo z:
 - * Glavno direkcijo elektrogospodarstva,
 - * Glavno direkcijo premoga in
 - * Glavno direkcijo metalurgije kot samostojnimi organi.
- za predelovalno industrijo z:
 - * Glavno direkcijo kovinske predelovalne industrije in elektroindustrije,
 - * Glavno direkcijo kemične industrije,
 - * Glavno direkcijo lesne industrije,
 - * Glavno direkcijo tekstilne industrije,
 - * Glavno direkcijo usnjarske industrije,
 - * Glavno direkcijo prehranbene industrije in
 - * Glavno upravo za lokalno industrijo in obrt kot samostojnimi organi.
- za gradbene in komunalne zadeve z:
 - * Glavno direkcijo gradbenih podjetij,
 - * Glavno direkcijo industrije gradbenega materiala,
 - * Glavno direkcijo za komunalne zadeve,
 - * Glavno upravo za promet in
 - * Glavno upravo za vodno gospodarstvo kot samostojnimi organi.
- za kmetijstvo in gozdarstvo z:
 - * Glavno upravo za kmetijstvo,
 - * Glavno upravo za gozdarstvo,
 - * Glavno direkcijo republiških kmetijskih posestev in
 - * Glavno direkcijo za združeno kmetijstvo kot samostojnimi organi.
- za blagovni promet z:
 - * Glavno upravo za trgovino in preskrbo,
 - * Glavno upravo za državne nabave,
 - * Glavno upravo za turizem in gostinstvo in
 - * Glavno upravo za izvoz in uvoz kot samostojnimi organi.

• Glavna direkcija za strojogradnjo kot samostojni organ vlade zunaj Svetov.

Ukinjeni pa so naslednji dotedanji organi Vlade LRS:

- Svet za lokalno gospodarstvo - komunalne zadeve iz njegove pristojnosti se prenesejo na Svet VLRS za gradbene komunalne zadeve, zadeve iz pristojnosti lokalne industrije in obrti pa na Svet VLRS za predelovalno industrijo.
- Planska komisija - zadeve prevzame Gospodarski svet in Glavna uprava za plan.
- Ministrstvo za prosveto ter Ministrstvo za znanost in kulturo - zadeve prevzame Svet VLRS za prosveto in kulturo.
- Ministrstvo za ljudsko zdravstvo ter Ministrstvo za socialno skrbstvo - zadeve prevzame Svet VLRS za ljudsko zdravstvo in socialno skrbstvo.

- Ministrstvo za gradnje - zadeve prevzame Svet VLRS za gradbene in komunalne zadeve.
- Ministrstvo za lokalni promet - zadeve prevzame Svet VLRS za gradbene in komunalne zadeve in Glavna uprava za promet.
- Ministrstvo za trgovino in preskrbo - zadeve prevzame Svet VLRS za blagovni promet in Glavna uprava za trgovino in preskrbo.
- Ministrstvo za državne nahave - zadeve prevzame Svet VLRS za blagovni promet in Glavna uprava državne nahave.
- Ministrstvo za izvoz in uvoz - zadeve prevzame Svet VLRS za blagovni promet in Glavna uprava za izvoz in uvoz.
- Ministrstvo za kmetijstvo - zadeve prevzame Svet VLRS za kmetijstvo in gozdarstvo in Glavna uprava za kmetijstvo.
- Ministrstvo za gozdarstvo - zadeve prevzame Svet VLRS za kmetijstvo in gozdarstvo in Glavna uprava za gozdarstvo.
- Komite za komunalne zadeve - zadeve prevzame Svet VLRS za gradbene in komunalne zadeve in Glavna uprava za komunalne zadeve.
- Komite za lokalno industrijo in ohrt - zadeve prevzame Svet za predelovalno industrijo in Glavna uprava za lokalno industrijo in ohrt.
- Komite za turizem in gostinstvo - zadeve prevzame Svet VLRS za blagovni promet in Glavna uprava za turizem in gostinstvo.
- Komite za vodno gospodarstvo - zadeve prevzame Svet VLRS za gradbene in komunalne zadeve in Glavna uprava za vodno gospodarstvo.
- Generalna direkcija za tekstilno in usnjarsko industrijo - zadeve tekstilne stroke je prevzela Glavna direkcija tekstilne industrije, zadeve usnjarske stroke pa Glavna direkcija usnjarske industrije.

Dotedanja Generalna direkcija za rudarstvo se preimenuje v Glavno direkcijo premoga.

Vse dotedanje generalne direkcije pa se preimenujejo v glavne direkcije.

Z ustanovitvijo Sveta vlade LRS za industrijo (8. 10.) so v njegovo pristojnost prešle vse zadeve istočasno ukinjenih Sveta VLRS za energetiko in ekstraktivno industrijo ter Sveta VLRS za predelovalno industrijo.

Svet VLRS za industrijo so sestavljali:

- Glavna direkcija kovinske predelovalne industrije in elektroindustrije,
- Glavna direkcija kemične industrije,
- Glavna direkcija lesne industrije,
- Glavna direkcija tekstilne industrije,

- Glavna direkcija usnjarske industrije,
- Glavna direkcija prehranske industrije,
- Glavna direkcija elektrogospodarstva,
- Glavna direkcija premoga,
- Glavna direkcija metalurgije,
- Glavna direkcija za strojearadnjo in Glavna uprava za lokalno industrijo.

V okviru Sveta je delovala tudi Glavna direkcija industrijskih servisov, ki pa je bila v gospodarski upravi Sveta Vlade LRS za industrijo.

V okviru Sveta VLRS za kmetijstvo in gozdarstvo je bila (6. 6.) ukinjena Glavna direkcija za pospeševanje kmetijstva, 27. 12. pa so ukinjene tudi Glavna uprava za kmetijstvo, Glavna uprava za gozdarstvo, Glavna direkcija republiških kmetijskih posestev in Glavna direkcija za združeno kmetijstvo kot samostojni organi, vse pristojnosti preidejo neposredno na Svet vlade LRS za kmetijstvo in gozdarstvo.

Pri Ministrstvu za notranje zadeve je ukinjena Glavna direkcija trgovsko-gospodarskih podjetij Preskrba Minot (27. 6.).

Dne 10. 12. je ukinjeno Ministrstvo za delo - zadeve in pristojnosti se prenesejo na Svet Vlade LRS za ljudsko zdravstvo in socialno politiko z odbori (istočasno se Svet VLRS za ljudsko zdravstvo in socialno skrbstvo preimenuje v Svet VLRS za ljudsko zdravstvo in socialno politiko).

V okviru Sveta Vlade LRS za blagovni promet se (10. 12.) odpravijo Glavna uprava za trgovino in preskrbo, Glavna uprava za državne nahave, Glavna uprava za turizem in gostinstvo in Glavna uprava za uvoz in izvoz kot samostojni organi Sveta. Vse zadeve in pristojnost preidejo neposredno na Svet VLRS za blagovni promet, Glavne uprave za uvoz in izvoz pa tudi na druge organe.

TUDI V LETU 1952 SO BILE SPREMEMBE V RAZVOJU REPUBLIŠKIH UPRAVNIH ORGANOV ŠE PRECEJŠNJE, ČEPRAV VELIKO MANJŠE KOT LETO POPREJ.

V okviru Sveta Vlade LRS za gradbene in komunalne zadeve sta bili (18. 3.) ukinjeni Glavna direkcija za avtomobilstvo in Glavna direkcija za cestni promet.

V pristojnost Sveta VLRS za blagovni promet preidejo zadeve ukinjenih Glavne direkcije državnih trgovskih podjetij LRS (14. 1.) in Glavne direkcije za gostinstvo (26. 5.).

Dne 4. 7. so bile kot samostojni republiški or-

gani državne uprave za vodstvo gospodarstva v sestavi Sveta Vlade LRS za industrijo odpravljene glavne direkcije in glavna uprava. Vse zadeve preidejo na Gospodarski svet Vlade LRS.

Ukinjena je Glavna direkcija industrijskih servisov, pristojnosti preidejo na Svet VLRS za industrijo in Svet Vlade LRS za za blagovni promet.

Ukinjene so tudi glavne direkcije in uprave v okviru Sveta Vlade LRS za gradbene in komunalne zadeve, pravice in dolžnosti preidejo na Gospodarski svet Vlade LRS.

Pri Svetu Vlade LRS za ljudsko zdravstvo in socialno politiko je (31. 8.) ukinjena Glavna direkcija za nahavo in razdeljevanje sanitetnega blaga, pristojnosti prevzamejo gospodarska podjetja v upravi te direkcije.

Svet Vlade LRS za kmetijstvo in gozdarstvo, Svet Vlade LRS za industrijo in Svet VLRS za blagovni promet se (31. 1. 1953) ukineta, zadeve preidejo na novoustanovljeni Državni sekretariat za gospodarstvo, del pa na Republiški zavod za gospodarsko planiranje.

Zadeve ukinjenega Sveta Vlade LRS za prosveto in kulturo, preidejo v pristojnost Sveta za prosveto in kulturo.

III. Glavne značilnosti obdobja 1953-1963²

Obdobje socialistične demokracije zajema čas od leta 1950 oz. ustavnih sprememb 1953 do sprejetja nove ustave leta 1963.

Bistvena sprememba z dne 31. 1. 1953 sprejetega ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve in o organih oblasti v LRS je bila v določitvi nove temeljne družbene in politične ureditve, ki temelji na družbeni lastnini

proizvajalnih sredstev, samoupravi proizvajalcev v gospodarstvu ter samoupravi v občini, mestu in okraju.

Na podlagi ustavnega zakona se je začel tudi razvoj samoupravljanja na področju prosvete, kulture, socialnih služb, zdravstva in znanosti. Za samoupravljanje na teh področjih je značilno, da so pri upravljanju teh področij sodelovali tudi predstavniki družbene skupnosti (družbeno upravljanje).

Tako smo imeli po letu 1953 delavsko samoupravljanje za področje gospodarstva in družbeno upravljanje za področje negospodarstva.

Ustavni zakon je temeljil na načelih socialistične demokracije in je dopolnjeval, deloma pa tudi ukinjal ustavo iz leta 1946. Imel je namen omejiti birokratizem, ukiniti demokratični centralizem ter zaključiti proces odmika od sovjetskih organizacijskih struktur in ga nadomestiti z novimi. Bil je začasna rešitev sprememb, ki so bile šele na začetku. Formalno ne gre za novo ustavo, ker je stara še veljala, bil pa je več kot formalna izpopolnitev ustave, saj je vpeljal nov državni sistem, t.i. socialistično demokracijo.

Že ob sprejemu ustavnega zakona je bilo jasno, da ne more uzakoniti nečesa, česar ni, lahko pa nakaže pot spremembam, ki še niso bile niti teoretično dokončno oblikovane v celovit sistem, pa tudi ne preiskovane v praksi.

Nova ustavna ureditev se je uveljavljala neenakomerno in protislovno, kar se kaže v tem, da so državni organi skoraj v celotnem obravnavanem obdobju razpolagali z največjim delom presežne vrednosti in odločali o razširjeni reprodukciji.

Za obdobje bi lahko rekli, da je obstajal velik prepad med normativnim in resničnim, med teorijo in prakso, idejami in realnostjo.

Ohranjavano obdobje je s svojimi bolj ali manj uspešnimi eksperimenti, dograjevanjem in izkušnjami družbenopolitični sistem do ustave 1963 že precej spremenilo in dopolnilo.

Ustavni zakon je ustavni sistem v Sloveniji pomenil z načeli ustavnega zakona o temeljih družbene in politične ureditve FLRJ in o zveznih organih oblasti in je v svoji vsebini njegova kopija.

Najpomembnejšo novost novega zakona predstavljajo določila, ki zagotavljajo prevladujočo vlogo skupščin in ljudskih odborov nasproti izvršilnim in upravnim organom. Ukinjeni so **prezidij, vlada in ministrstva**, uvedeni pa **izvršni svet** (v federaciji še institucija **predsednika republike**) kot političnoizvršilni organi ljudske skupščine. Temeljno sredstvo, s katerim je ustavni zakon skušal zagotoviti prevlado skupščin nad organi političnoteritorialnih enot, je ločitev političnoizvršilne in upravne funkcije, ki sta bili v prvem povojnem obdobju združeni v ministrstvih in vladi. Zakonodajno in političnoizvršilna funkcija ima skupščina, izvršuje pa jo neposredno po svojih izvršilnih organih (izvršni svet republiške skupščine).

Z omenjeno ločitvijo dobimo v politično-

² Izbor najpomembnejše literature:

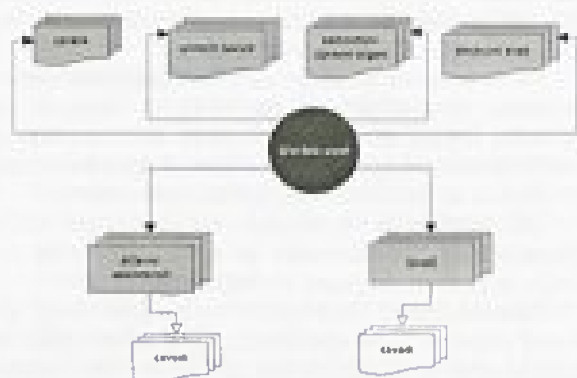
E. Karlelj: *Problemi naše socialistične graditve* I-XI, Ljubljana, 1955-1985; D. Bilandžić: *Zgodovina Socialistične federativne republike Jugoslavije*, Ljubljana, 1980; C. Ribičič, M. Ribarič: *Karlejeva zamisel družbenekumuniskega in družbenopolitičnega sistema*, Ljubljana, 1982; C. Ribičič: *Razvoj skupščinskega sistema v SFRJ*, Pravna fakulteta v Ljubljani, DDU-UNIVERZUM, Ljubljana, 1978; M. Riharič, C. Ribičič: *Delegatski skupščinski sistem*, Ljubljana, 1983; I. Kristan: *Družbena ureditev SFRJ*, Marksistična knjižnica, Ljubljana, 1976; Jecša Vidušek-Starič: *Začetki samoupravljanja v Sloveniji 1949-1953*, Založba Obzorja Maribor, 1983; B. Petranovič: *Političke in pravne prilike za vreme privremene vlade DRJ*, Institut društvenih nauk, Beograd, 1964; M. Strubl, I. Kristan, C. Ribičič: *Ustavno pravo SFRJ*, Pravna fakulteta, DDU-Univerzum, Ljubljana, 1978; B. Petranovič: *Istorija Jugoslavije 1918-1978*, Nolit, Beograd, 1980; M. Šmuler: *Politični sistem Jugoslavije*, DZS, Ljubljana, 1965; M. Šmuler: *Zgodovina ljudske oblasti*, Ljubljana, 1950; Janez Šmihovnik: *Konepcija jugoslovanske občine*, Ljubljana, 1970.

teritorialnih enotah tri vrste organov: predstavniške (skupščina), političnoizvršilne (izvršni svet) in upravne. Upravni organi izvršujejo določene zadeve po smernicah in pod nadzorstvom izvršnih svetov. Podrejeni so predstavniškemu in političnoizvršilnemu organu in sami nimajo posebnih izvršnih pooblastil, njihova vloga je močno utesnjena in je omejena na strokovno-tehnično administriranje.

Po ustavnem zakonu so najpomembnejši republiški upravni organi državni sekretariati in sveti.

Državni sekretariati in sveti se ustanovijo za zadeve ene ali več upravnih panog iz republiške pristojnosti. Samostojne uprave, upravni zavodi in drugi samostojni republiški upravni organi pa se ustanovijo za opravljanje posameznih vrst upravnih zadev iz republiške pristojnosti.

V obravnavanem obdobju se ustanovljajo strokovni sveti kot posvetovalni organi Izvršnega sveta, zavodi v okviru sekretariatov in svetov pa postajajo samostojni finančni zavodi v njihovih pristojnostih. Sekretariati in sveti so v glavnem pristojni le za "zadeve in naloge" omenjenih zavodov in so se v določenem času obravnavanega obdobja zelo razširili.

Sestava Izvršnega sveta po ustavnem zakonu iz leta 1953

Za razliko od državnih sekretariatov so sveti kolegijski upravni organi, predsednika in del članov imenuje v svet Izvršni svet, drugi del članov pa delegirajo določeni zavodi in organizacije. Sveti so posebni republiški upravni organi, ki imajo državnodružbeni značaj in se ustanovljajo za področje, ki jih upravljajo po načelih družbenega upravljanja (ljudsko zdravstvo, socialna politika, prosveta, kultura, znanost).

Z Zakonom o razširitvi veljavnosti ustave, zakonov in drugih predpisov Ljudske republike Slovenije na Koprsko območje z dne 4. 11. 1954 stopi veljavnost ustave, zakonov in drugih pravnih predpisov LR Slovenije tudi na Koprsko območje, na katero se je razširila civilna uprava FLRJ z mednarodnim sporazumom o Svobodnem tržaškem ozemlju in z zakonom z dne 25.

10. 1954 o veljavi ustave, zakonov in drugih zveznih pravnih predpisov na ozemlju, na katerega se je z mednarodnim sporazumom razširila civilna uprava FLRJ.

Uredba za izvršitev Zakona o razširitvi ustave, zakonov in drugih predpisov LRS na Koprsko območje z dne 5. 6. 1956 pa je določala, da prenehajo na Koprskem ozemlju pravni predpisi komandanta bivše Vojaške uprave JLA in predpisi lokalnih organov oblasti, ki so v nasprotju z republiškimi predpisi.

Zakon o upravnih organih v LRS iz leta 1956 je uvedel reorganizacijo upravnih organov. Po zakonu so bili v Sloveniji trije državni sekretariati, pet svetov, deset sekretariatov izvršnega sveta, dva zavoda, štiri uprave in en inšpektorat. Sekretariat Izvršnega sveta za blagovni promet kasneje postane državni sekretariat. Sekretariati Izvršnega sveta, ki so bili do tedaj le enotne strokovne službe Izvršnega sveta so postali samostojni upravni organi, kar je bistveno razbremenilo Izvršni svet upravnih zadev.

Ločitev političnoizvršilne in upravne funkcije je izključno v funkciji krepitve položaja skupščin in prispeva k uresničitvi načela enotnosti oblasti.

Kljub temu pa so se ohranili nekateri elementi, kot npr. težnja po obranjanju položaja vlade in sestavi in delovanju Izvršnega sveta, nadaljevanje sprejemanja uredb z zakonsko močjo, pretežna usmeritev izvršnih svetov k upravnim zadevam in upravnim organom.

Ljudska skupščina je imela po zakonu dva zbora in sicer republiški zbor in zbor proizvajalcev. Ustavni zakon je posebno mesto namenil delovnim telesom Ljudske skupščine (administrativni odbor, odbor za volitve, komisija za razlago zakonov in komisija za ljudske odbore).

Vsak zakonski predlog ali predlog drugega akta, ki ga je skupščini predložil izvršni svet, je bil najprej obravnavan v pristojnem odboru skupščine.

Izvršni svet je bil v celoti podrejen skupščini, ki ga voli kot svoj izvršilni organ in je izvoljen za isto mandatno obdobje kot skupščina.

Glede na preobremenjenost Izvršnega sveta, je začel del nalog in pristojnosti (v drugem delu obravnavanega obdobja) prenašati na upravne organe in na svoja delovna telesa (npr. koordinacijski odbor IS, ustanovljen leta 1957, je prevzemal tudi izdajo nekaterih zakonov in odločb v imenu sekretariatov).

Dejstvo, da je velik del pristojnosti prešel iz zveze, republike in okrajev neposredno na delovne kolektive, je imelo za posledico tudi občutno krčenje državnih nalog in s tem državnega aparata. To je povzročilo drugo smer ukrepov, in sicer smer obsežne decentralizacije nalog od zveznih in republiških organov na ljudske odbore, ki so postali tudi kontaktne osebe, po katerih deluje država, obenem pa se močno okrepi vloga in položaj ljudskih odborov, ki vse

bolj postajajo temeljni organi izvrševanja oblasti.

Se pomembnejši proces pa se kaže v bistveni zožitvi pristojnosti državi in upravnih organov nasproti gospodarskim podjetjem. Ukinjeno je administrativno vodenje podjetij in predpisovanje proizvodnih načrtov, pač pa organi državne uprave še nadalje z administrativnimi sredstvi skrbijo za spoštovanje predpisov in ukrepov ter zagotavljanje zakonitosti.

Vsekakor je s tem povezan tudi proces decentralizacije, ki je najprej zajel področje gospodarstva, pozneje pa tudi javne službe in druga družbena področja. S tem procesom so državni organi s tem pa tudi ljudski odbori, izgubili pravico, da neposredno vodijo gospodarska podjetja, zavode, javne službe in druge organizacije.

Neposredno vodstvo teh organizacij je začelo prehajati neposredno na delovne kolektive, s tem se prekinja neposredni lastniški odnos državnih organov do teh organizacij, kajti podjetja, ki so bila dotlej zvezna, republiška ali okrajna, postajajo samostojna in samoupravna. Začenja se nova oblika samoupravljanja - delavsko samoupravljanje in s tem je pri nas dejansko konec državnega kapitalizma.

S tem pa je bilo na nek način konec administrativnega načina gospodarjenja, ko je država na podlagi gospodarskega plana podrobno vrsto proizvodov, njihovo količino, cene, določala pogodbe z določenimi partnerji ...

To seveda ni bil proces, do katerega je prišlo čez noč, saj je država še naprej obdržala tiste splošne planske, regulatorne in nadzorne funkcije, ki zagotavljajo usklajenost in družbeno ustreznost delovanja gospodarskih in drugih organizacij.

Vendar pa je znaga štirih "D" (demokratizacija, decentralizacija, debirokratizacija in destalinizacija) ostala bolj želja kot pa realnost oz. vsakdanja praksa.

V 50. letih se kaže vse več konfliktov med republikami in zvezo glede razdeljevanja sredstev iz investicijskih skladov.

Ti konflikti konec 50. let prerastejo v precej hujša nasprotja na nivoju republik pa tudi med posameznimi lokalnimi in nacionalizmi. Začel se je ponoven proces "centralizacije decentralizacije", ki je grozil, da bo ustavil celoten sistem socialistične demokracije.

IV. Republiški upravni organi v letih 1953-1963

ORGANIZACIJA, REORGANIZIRANJE IN SPREMEMBE V LETU 1953

Z Ustavnim zakonom o temeljnih družbenih in političnih nreditvah in o organih oblasti Ljudske republike Slovenije³ (31. 1. 1953) je Ljudska skupščina poverila Izvršnemu svetu predstavljaje Ljudske republike Slovenije, skrb za izva-

janje zakonov, nadzorstvo nad delom republiške uprave, nadzorstvo nad zakonitostjo dela ljudskih odborov in določenih samoupravnih zavodov.

Zadeve, ki so po zakonih in drugih predpisih spadale do tedaj v pristojnost Prezidija Ljudske skupščine Ljudske republike Slovenije, Vlade Ljudske republike Slovenije ter predsednika oziroma Predsedstva Vlade Ljudske republike Slovenije so prešle na Izvršni svet, v kolikor to ni bilo v nasprotju določbam ustavnega zakona ali ni za posamezne zadeve s tem zakonom drugače določeno.

Ustanovljeni so štirje državni sekretariati:

- za notranje zadeve,
- za pravosodno upravo,
- za gospodarstvo ter
- za proračun in državno administracijo in dva sveta:
- za prosveto in kulturo in
- za zdravstvo in socialno politiko.

Zadeve odpravljenih ministrstev, svetov in drugih organov Vlade LRS pridejo, v kolikor niso spadale v pristojnost Izvršnega sveta ali ni bilo z zakonom za posamezne zadeve drugače določeno, v pristojnost naslednjih republiških organov, in sicer:

- zadeve, ki so spadale v pristojnost Ministrstva za notranje zadeve, preidejo na Državni sekretariat za notranje zadeve;
- zadeve, ki so spadale v pristojnost Ministrstva za pravosodje, preidejo na Državni sekretariat za pravosodno upravo;
- zadeve, ki so spadale v pristojnost Ministrstva za finance, preidejo na Državni sekretariat za proračun in državno administracijo ter na Državni sekretariat za gospodarstvo;
- zadeve, ki so spadale v pristojnost naslednjih svetov Vlade Ljudske republike Slovenije: Gospodarskega sveta, Sveta za kmetijstvo in gozdarstvo, Sveta za industrijo, Sveta za gradbene in komunalne zadeve in Sveta za blagovni promet, preidejo v pristojnost Državnega sekretariata za gospodarstvo, razen zadev iz 8. člena tega zakona; te zadeve preidejo na Republiški zavod za gospodarsko planiranje;

(Opomba: 8. člen zakona: Za zaustavitev preučevanja razvoja in problema narodnega gospodarstva, za upravljanje periodičnih auditov gospodarskega razvoja in auditov o izpolnitvi plana, za pripravo gospodarskih planov in za dajanje predlogov s področja narodnega gospodarstva se ustanovi Republiški zavod za gospodarsko planiranje).

- zadeve, ki so spadale v pristojnost Sveta vlade LRS za zakonodajo in izgradnjo ljudske oblasti, preidejo na Izvršni svet, razen sistematizacije delovnih mest; ta preide v pristojnost Državnega sekretariata za proračun in državno administracijo;

³ Ur. l. LRS, 3/13/53.

- zadeve, ki so spadale v pristojnost Sveta vlade LRS za prosveto in kulturo, preidejo v pristojnost novega Sveta za prosveto in kulturo;
- zadeve, ki so spadale v pristojnost Sveta vlade LRS za ljudsko zdravstvo in socialno politiko, preidejo v pristojnost novega Sveta za zdravstvo in socialno politiko;
- zadeve, ki so spadale v pristojnost Sekretariata vlade LRS za personalno službo, preidejo v pristojnost Državnega sekretariata za proračun in državno administracijo;
- zadeve, ki so spadale v pristojnost Komisije vlade LRS, ustanovljene na podlagi 42. člena temeljne uredbe o nazivih in plačah uslužbencev v državnih organih, preidejo na poseben organ, ki ga bo ustanovil Izvršni svet.

Z Odredbo⁴ dne 16. 4. so z delom nadaljevali kot samostojni republiški organi:

- Zavod za statistiko in evidenco LRS;
- Uprava za hidrometeorološko službo LRS;
- Geodetska uprava pri vladi LRS; odslej se imenuje Geodetska uprava LRS in vključuje tudi katastrsko službo;
- Verska komisija; odslej se imenuje Komisija za verska vprašanja;

Z delom so nadaljevali tudi zavodi oz. organi, ki so do tedaj obstajali kot organi Vlade LRS ali njenih organov:

- Kmetijski raziskovalni in kontrolni zavod Slovenije; odslej se imenuje Kmetijski pokusni in kontrolni zavod Slovenije;
- Veterinarski znanstveni zavod;
- Uprava za kontrolo meril in dragocenih kovin z uradi za kontrolo meril in dragocenih kovin v Ljubljani, Celju in Mariboru in z uradom za preskušanje elektroštevcev v Ljubljani;
- Uprava za ceste; pod nadzorstvom Državnega sekretariata za gospodarstvo.
- Osrednji državni arhiv Slovenije; odslej se imenuje Državni arhiv Ljudske republike Slovenije;
- Zavod za varstvo in znanstveno proučevanje kulturnih spomenikov in prirodnih znamenitosti Slovenije (skrajšano: Zavod za spomeniško varstvo); pod nadzorstvom Sveta za prosveto in kulturo;
- Centralni higienski zavod; pod nadzorstvom Sveta za zdravstvo in socialno politiko.

Izvršni svet je vodil predsednik, z enim ali dvema podpredsednikoma in sekretarjem. Podpredsednika in sekretarja je izvolil Izvršni svet na podlagi posamičnih predlogov na svoji prvi seji. Izvršni svet je sprejemal svoje odločitve v obliki ukaza, uredbe, odloka, navodila ali odločbe.

⁴ Ur.l. LRS, 11/38/53.

Dne 26. 5. je bila določena začasna organizacijska struktura odborov, komisij in drugih organov Izvršnega sveta,⁵ ki so ga sestavljali:

- koordinacijski odbor,
- odbor za notranjo politiko,
- odbor za gospodarstvo,
- odbor za proračunska vprašanja,
- odbor za kulturno-prosvetna vprašanja,
- odbor za zdravstveno in socialno politiko,
- odbor za vprašanja ljudske oblasti in družbenega upravljanja,
- komisija za pomilostitve,
- komisija za administrativne zadeve,
- personalna komisija,
- komisija za računsko kontrolo.

Administrativne zadeve Izvršnega sveta so opravljali:

- sekretariat za zakonodajne zadeve,
- kabineti predsednika in podpredsednikov Izvršnega sveta ter predsednikov odborov,
- urad sekretarja Izvršnega sveta,
- oddelek za računsko kontrolo,
- oddelek za pomilostitve,
- oddelek za administrativne zadeve,
- oddelek za personalne zadeve,
- obči oddelek,
- oddelek za narodno obrambo.

Dne 15. 10 je bil sprejet Odlok o obveznem osemletnem šolanju.⁶

V okviru Državnega sekretariata za gospodarstvo je bil 22. 10. ustanovljen Zavod za napredek gospodinjstva,⁷ dne 26. 11. pa sta bila ustanovljena Uprava za ceste LRS⁸ kot samostojen republiški organ in Inštitut za telesno vzgojo⁹ v sestavi Sekretariata Izvršnega sveta za prosveto in kulturo.

Dne 24. 12. je ustanovljena šola Državnega sekretariata za notranje zadeve,¹⁰ ki prevzame pristojnosti nižje šole MNZ, ustanovljene leta 1952.

Državni sekretariat za proračun in državno administracijo se 30. 12. preimenuje v Državni sekretariat za občo upravo in proračun LRS.¹¹

USTANOVITVE, UKINITVE, REORGANIZACIJE IN SPREMEMBE PRISTOJNOSTI SO SE NADALJEVALE TUDI V LETU 1954.

V okviru Sveta za zdravstvo in socialno politiko je bil dne 30. 1. ustanovljen Zavod za

⁵ Ur.l. LRS, 19/68/53.

⁶ Ur.l. LRS, 35/119/53.

⁷ Ur.l. LRS, 36/121/53.

⁸ Ur.l. LRS, 41/133/53.

⁹ Ur.l. LRS, 41/132/53.

¹⁰ Ur.l. LRS, 44/142/53.

¹¹ Ur.l. LRS, 45/151/53.

rehabilitacijo invalidov¹² kot finančno samostojen zavod.

Dne 18. 2. je Zavod za napredek gospodinjstva¹³ prešel v pristojnost Sveta za prosveto in kulturo LRS.

Dne 11. 3. sta bili ustanovljeni Uprava za gozdarstvo LRS¹⁴ in Uprava za vodno gospodarstvo LRS¹⁵ kot samostojna republiška upravna organa.

Pod neposrednim nadzorstvom Državnega sekretariata za gospodarstvo LRS sta bila dne 1. 4. ustanovljena Zavod za živinorejo¹⁶ in 3. 6. Republiška inšpekcija parnih kotlov.¹⁷

Dne 8. 4. je ustanovljena za podočje kmetijstva in gozdarstva Kmetijska zbornica LRS.¹⁸

Dne 13. 5. sta ustanovljena Skupnost elektrogospodarskih podjetij LRS (Elektroenergetska skupnost Slovenije - ELES)¹⁹ in Republiška komisija za pregled filmov pri Svetu za prosveto in kulturo.²⁰

V okviru Sveta za zdravstvo in socialno politiko je bil 3. 6. ustanovljen Zavod za preučevanje varnosti pri delu²¹ kot finančno samostojen zavod.

Inštitut za gozdarstvo in lesno industrijo LRS, ki je do tedaj samostojno deloval pri Fakulteti za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo, se 24. 6. preosnuje v Inštitut za gozdno in lesno gozdarstvo LRS²² in deluje kot samostojen zavod.

Uredba z dne 24. 6. je določala dva stalna odbora in komisiji Izvršnega sveta, in sicer:²³

- gospodarski odbor, za zadeve s področja gospodarstva,
- odbor za notranjo politiko, za zadeve s področja notranje politike,
- administrativna komisija,
- komisija za pomilostitve.

Osnutke zakonov in drugih aktov, ki jih je pripravil Izvršni svet, je praviloma izdelal Sekretariat za zakonodajo po naročilu in navodilih Izvršnega sveta, njegovih odborov ali komisij.

Pod neposrednim nadzorstvom Sveta za zdravstvo in socialno politiko sta bili 8. 7. ustanovljeni višji zdravstveni šoli v Ljubljani in v Celju.²⁴

Kot finančno samostojna zavoda sta bila 15.

7. razglašena Inštitut za elektrovezve²⁵ in Geodetski zavod Slovenije.²⁶

Dne 24. 7. pa sta bila za finančno samostojna zavoda razglašena Zavod za raziskavo materiala in konstrukcij²⁷ ter Geološki zavod Slovenije.²⁸

Dne 5. 8. so nadaljevali z delom kot finančno samostojni zavodi (do tedaj so delovali v okviru fakultet) Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo, Metalurški inštitut, Vodnogradbeni laboratorij in Inštitut za elektriko.²⁹

V okviru Državnega sekretariata za občo upravo in proračun LRS je bilo 16. 9. ustanovljenih šest vodnogospodarskih sekcij.³⁰

Dne 30. 9. pa se visoke šole (Tehnična visoka šola, Medicinska visoka šola in fakulteta za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo) vključijo v Univerzo v Ljubljani.³¹

Dne 14. 10. je bila kot strokovna komisija Izvršnega sveta ustanovljena Komisija za energiko,³² v okviru Državnega sekretariata za gospodarstvo pa je določena organizacijska struktura Elektroenergetske inšpekcijske službe v LRS.³³

Ukinitev Delavskih tehnikmov³⁴ dne 21. 10. je določala, da njihove pristojnosti in arhivi preidejo v glavnem na pristojna podjetja in šole.

Dne 28. 10. je bilo z odločbo določeno, da Radio Ljubljana³⁵ in Zavod za napredek gospodinjstva³⁶ nadaljujeta delo kot finančno samostojna zavoda, za zadeve in naloge je pristojen Svet za prosveto in kulturo LRS.

Pri Svetu za prosveto in kulturo LRS je bila 4. 11. ustanovljena Komisija za vprašanja nastanitve, razrešitev in premestitev učnega osebja LRS.³⁷

REORGANIZACIJE IN DRUGE SPREMEMBE SO SE NADALJEVALE TUDI V LETU 1955.

Z odločbama dne 13. 1. sta nadaljevala z delom kot finančno samostojna zavoda Slovenska filharmonija³⁸ in Slovensko narodno gledališče.³⁹

Dne 10. 2. je bil ustanovljen filmski svet pri podjetju Triglav - film⁴⁰ v pristojnosti Sveta za kulturo in prosveto, Svet za zdravstvo in

¹² Ur.l. LRS, 3/15/54.

¹³ Ur.l. LRS, 4/21/54.

¹⁴ Ur.l. LRS, 9/24/54.

¹⁵ Ur.l. LRS, 9/23/54.

¹⁶ Ur.l. LRS, 12/31/54.

¹⁷ Ur.l. LRS, 21/72/54.

¹⁸ Ur.l. LRS, 13/33/54.

¹⁹ Ur.l. LRS, 18/66/54.

²⁰ Ur.l. LRS, 18/65/54.

²¹ Ur.l. LRS, 21/74/54.

²² Ur.l. LRS, 24/82/54.

²³ Ur.l. LRS, 24/78/54.

²⁴ Ur.l. LRS, 26/93/54.

²⁵ Ur.l. LRS, 27/107/54.

²⁶ Ur.l. LRS, 27/104/54.

²⁷ Ur.l. LRS, 28/111/54.

²⁸ Ur.l. LRS, 28/110/54.

²⁹ Ur.l. LRS, 30/119-122/54.

³⁰ Ur.l. LRS, 36/136/54.

³¹ Ur.l. LRS, 38/141/54.

³² Ur.l. LRS, 40/145/54.

³³ Ur.l. LRS, 40/143/54.

³⁴ Ur.l. LRS, 41/150/54.

³⁵ Ur.l. LRS, 42/154/54.

³⁶ Ur.l. LRS, 42/153/54.

³⁷ Ur.l. LRS, 43/163/54.

³⁸ Ur.l. LRS, 1/4/55.

³⁹ Ur.l. LRS, 1/5/55.

⁴⁰ Ur.l. LRS, 5/34/55.

socialno politiko LRS pa je izdal Zakon o znbnzdravstveni službi.⁴¹

Imeljarska komisija za Slovenijo⁴² je 24. 2. postala finančno samostojen zavod.

Dne 3. 3. je Uprava gojilvenih lovišč LRS⁴³ nadaljevala z delom kot finančno samostojen zavod.

V okviru Državnega sekretariata za gospodarstvo LRS je 10. 3. ustanovljena Republiška rudarsko-metalurška inšpekcija.⁴⁴

V okviru Državnega sekretariata za gospodarstvo LRS so 31. 3. določene organizacija, pristojnosti in delo Geodetske uprave.⁴⁵

Dne 21. 4. je ustanovljen Zavod za farmacijo in kontrolo zdravil LRS⁴⁶ kot finančno samostojen zavod (v njegovo pristojnost se vključi Zavod za farmacevtske raziskave), dne 30. 4. pa je ustanovljen še Zavod za balneologijo LRS,⁴⁷ za naloge in zadeve obeh je pristojen Svet za zdravstvo in socialno politiko LRS.

Dne 12. 5. je ustanovljen Svet za urbanizem LRS,⁴⁸ dne 26. 5. so določene tudi njegove pristojnosti, organizacija in delo.

Dne 26. 5. je ustanovljen Urbanistični inštitut,⁴⁹ ki je za svoje delo odgovoren Svetu za urbanizem LRS.

Dne 9. 6. je bil Inštitut za elektroniko pri fakulteti za elektrotehniko TVŠ⁵⁰ razglašen za finančno samostojen zavod.

Dne 23. 6. je ukinjena Komisija za likvidacijo kreditnih zadrug,⁵¹ pristojnosti prevzame Državni sekretariat za občo upravo in proračun LRS.

Dne 28. 7. je ustanovljena Skupnost podjetij za promet z žitom LRS.⁵²

Z Odločbo dne 19. 10. je bil določen prenos Republiškega sklada za pospeševanje kmetijstva na Zbornico za kmetijstvo in gozdarstvo.⁵³

DO REORGANIZACIJ, USTANOVITEV, UKINITEV ... JE PRIHAJALO TUDI V LETU 1956.

Z odlokom se dne 15. 3. dotedanji Inštitut za telesno kulturo v Ljubljani preimenuje v Višjo šola za telesno kulturo.⁵⁴

Z Odlokom o Slovenskem narodnem gledališču⁵⁵ in Slovenski filharmoniji⁵⁶ dne 15. 3. se

pravice in pristojnosti prenesejo na Okrajni ljudski odbor v Ljubljani.

Dne 3. 5. je Zakon o upravnih organih v LRS⁵⁷ določal sledečo organizacijsko strukturo Izvršnega sveta:

Republiški državni sekretariati so:

- Državni sekretariat za notranje zadeve,
- Državni sekretariat za pravosodno upravo,
- Državni sekretariat za finance.

Sekretariati Izvršnega sveta Ljudske skupščine LR Slovenije so:

- Sekretariat za zakonodajo in organizacijo,
- Sekretariat za splošne gospodarske zadeve,
- Sekretariat za industrijo in obrt,
- Sekretariat za kmetijstvo in gozdarstvo,
- Sekretariat za blagovni promet,
- Sekretariat za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve,
- Sekretariat za promet,
- Sekretariat za delo,
- Sekretariat za občo upravo.

Samostojne republiške uprave in inšpektorati so:

- Uprava za gozdarstvo,
- Uprava za gozdno gospodarstvo,
- Uprava za ceste,
- Geodetska uprava,
- Sanitarni inšpektorat.

Upravna zavoda sta:

- Zavod LR Slovenije za gospodarsko planiranje,
- Zavod LR Slovenije za statistiko.

Republiški sveti so:

- Svet za šolstvo,
- Svet za kulturo in prosveto,
- Svet za zdravstvo,
- Svet za socialno varstvo.

Izvršilce in določene upravne zadeve iz pristojnosti sveta opravlja svet kot kolegijski organ, druge upravne zadeve pa sekretariat sveta.

Sekretariati republiških svetov so:

- Sekretariat za šolstvo,
- Sekretariat za kulturo in šolstvo,
- Sekretariat za zdravstvo,
- Sekretariat za socialno varstvo.

IS je lahko določil, da imata dva ali več svetov s sorodnim delovnim področjem skupni sekretariat.

Uprava za hidrometeorološko službo postane Hidrometeorološki zavod LRS.

Finančna inšpekcija, elektro-energetska inšpekcija, inšpekcija parnih kolov, rudarsko-metalurška inšpekcija, Iržna inšpekcija in gradbena inšpekcija postanejo inšpektorati.

Svet LR Slovenije za urbanizem se preimenuje v Svet za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve LRS, ki je strokovni svet Izvršnega sveta.

Inštitut za narodnostna vprašanja pri Uni-

⁴¹ Ur.l. LRS, 5/32/55.

⁴² Ur.l. LRS, 7/44/55.

⁴³ Ur.l. LRS, 8/48/55.

⁴⁴ Ur.l. LRS, 9/52/55.

⁴⁵ Ur.l. LRS, 12/54/55.

⁴⁶ Ur.l. LRS, 15/72/55.

⁴⁷ Ur.l. LRS, 16/73/55.

⁴⁸ Ur.l. LRS, 17/76/55.

⁴⁹ Ur.l. LRS, 19/88/55.

⁵⁰ Ur.l. LRS, 21/100/55.

⁵¹ Ur.l. LRS, 23/115/55.

⁵² Ur.l. LRS, 28/137/55.

⁵³ Ur.l. LRS, 37/147/55.

⁵⁴ Ur.l. LRS, 7/21/56.

⁵⁵ Ur.l. LRS, 7/23/56.

⁵⁶ Ur.l. LRS, 7/24/56.

⁵⁷ Ur.l. LRS, 13/45/56, 60.

verzi v Ljubljani preide pod neposredni nadzor Izvršnega sveta.

Odlok o prenehanju odpravljenih in o začetku dela novih republiških upravnih organov z dne 12. 5. je določal, da Državni sekretariat za gospodarstvo LRS, Državni sekretariat za občo upravo in proračun LRS, Svet za prosveto in kulturo LRS in Svet za zdravstvo in socialno politiko prenehajo z delom 1. junija 1956.

Istočasno pa začnejo z delom Državni sekretariat za finance LRS, Svet za šolstvo LRS, Svet za kulturo in prosveto LRS, Svet za zdravstvo LRS, Svet za socialno varstvo LRS, Sekretariat Izvršnega sveta za splošne gospodarske zadeve, Sekretariat Izvršnega sveta industrijo in obrt, Sekretariat Izvršnega sveta za blagovni promet, Sekretariat Izvršnega sveta za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve, Sekretariat Izvršnega sveta za promet, Sekretariat Izvršnega sveta za delo in Sekretariat Izvršnega sveta za občo upravo.

Z istim dnem prične z delom tudi Svet za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve kot strokovni svet Izvršnega sveta, v katerega je bil prenesovan Svet za urbanizem LRS.

Pristojnosti ukinjene Uprave za investicije LRS preidejo na Sekretariat Izvršnega sveta za splošne gospodarske zadeve LRS.

Sekretar Izvršnega sveta določi, kateri organi prevzamejo dokončane spise, uradne knjige in arhive odpravljenih republiških upravnih organov.

Pod nadzorstvom Sveta za šolstvo je bil 24. 5. ustanovljen Zavod za proučevanje šolstva LRS.⁵⁸

Na področju zdravstva je bil 28. 6. sprejet Zakon o zdravstvenih domovih in zdravstvenih postajah.⁵⁹

Dne 13. 9. sta bila ustanovljena Inštitut za metalne konstrukcije⁶⁰ in Zavod za kemične in tehnološke raziskave⁶¹ kot finančno samostojna zavoda v okviru Tehniške fakultete.

Dne 20. 9. so bili kot posvetovalni organi Izvršnega sveta ustanovljeni, določene pa so tudi pristojnosti strokovnih svetov za gozdarstvo, za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve, za promet, za industrijo in za vodno gospodarstvo.

Dne 25. 10. se Republiški sklad za pospeševanje kmetijske proizvodnje (ustanovljen z družbenim planom 1. 1955) preimenuje v Sklad LRS za pospeševanje kmetijstva (Kmetijski sklad).⁶²

Dne 25. 10. je ukinjena tudi Komisija za energetiko.⁶³

V okviru Sveta za šolstvo je 22. 11. na Škofljiči ustanovljena Upravna šola.⁶⁴

REORGANIZACIJE IN DRUGE SPREMEMBE V RAZVOJU REPUBLIŠKIH UPRAVNIH ORGANOV SO BILE TUDI V LETU 1957.

Dne 23. 2. sta ustanovljena Koordinacijski odbor Izvršnega sveta⁶⁵ in Odbor Izvršnega sveta za plan in bilance.⁶⁶

Dne 28. 3. je ustanovljena Komisije za porazdelitev proračunskih sredstev, določenih za znanstvena raziskovanja.⁶⁷

Dne 11. 4. so bile z uredbami določene organizacija in delo Sekretariata Izvršnega sveta za kmetijstvo in gozdarstvo, Sekretariata Izvršnega sveta za industrijo in obrt, Sekretariata Izvršnega sveta za blagovni promet, Sekretariata Izvršnega sveta za zakonodajo in organizacijo, Sekretariata Izvršnega sveta za občo upravo, Sekretariata Izvršnega sveta za urbanizem, stanovanjsko izgradnjo in komunalne zadeve, Sekretariata za promet, Sekretariata Izvršnega sveta za splošne gospodarske zadeve, Državnega sekretariata Izvršnega sveta za finance, Državnega sekretariata za pravosodno upravo in Državnega sekretariata za delo.⁶⁸

Dne 22. 5. pa so z odredbami določene organizacija in delo Sveta za šolstvo LRS, Sveta za zdravstvo LRS in Sveta za kulturo in prosveto LRS.⁶⁹

Vse zadeve Uprave za investicije⁷⁰ so prenesene na druge ustrezne organe.

Dne 5. 7. je bil ustanovljen Sklad LRS za pospeševanje kulturnih dejavnosti.⁷¹

Dne 11. 7. sta bila ustanovljena Strokovni svet Izvršnega sveta za geodezijo⁷² in Strokovni svet Izvršnega sveta za hidrometeorologijo⁷³ kot posvetovalna organa Izvršnega sveta.

Dne 24. 10. je bil kot finančno samostojen zavod ustanovljen Zavod za izobraževanje v družbenem upravljanju.⁷⁴

Dne 14. 11. sta bila kot posvetovalna organa Izvršnega sveta ustanovljena strokovni svet Izvršnega sveta za stanovanjsko izgradnjo⁷⁵ in strokovni svet IS za urbanizem in komunalne zadeve.⁷⁶

Inštitut za narodnostna vprašanja⁷⁷ postane

⁵⁸ Ur.l. LRS, 16/59/56.

⁵⁹ Ur.l. LRS, 21/93/56.

⁶⁰ Ur.l. LRS, 32/130/56.

⁶¹ Ur.l. LRS, 32/131/56.

⁶² Ur.l. LRS, 38/153/56.65.

⁶³ Ur.l. LRS, 38/163/56.

⁶⁴ Ur.l. LRS, 42/173/56.

⁶⁵ Ur.l. LRS, 4/18/57.

⁶⁶ Ur.l. LRS, 4/19/57.

⁶⁷ Ur.l. LRS, 9/39/57.

⁶⁸ Ur.l. LRS, 11/150-160/57.

⁶⁹ Ur.l. LRS, 14/74-76/57.

⁷⁰ Ur.l. LRS, 17/77/57.

⁷¹ Ur.l. LRS, 23/102/57.

⁷² Ur.l. LRS, 24/113/57.

⁷³ Ur.l. LRS, 24/114/57.

⁷⁴ Ur.l. LRS, 39/167/57.

⁷⁵ Ur.l. LRS, 42/180/57.

⁷⁶ Ur.l. LRS, 42/181/57.

⁷⁷ Ur.l. LRS, 42/179/57.

znanstveni zavod, določene so njegove naloge.

Dne 5. 12. je bil sprejet zakon o ustanovitvi Sveta za znanost LRS,⁷⁸ določene so tudi njegove naloge, pristojnosti in organizacijska struktura.

V okviru Sveta za zdravstvo in socialno politiko je sprejet Zakon o zasebni praksi v LRS.⁷⁹

TUDI LETO 1958 JE BILO DOKAJ RAZGIBANO V ZADEVAH REORGANIZACIJ REPUBLIŠKIH UPRAVNIH ORGANOV.

Dne 23. 1. je bil sprejet Zakon o znanstvenih zavodih.⁸⁰

V okviru Sekretariata Izvršnega sveta za občo upravo je 20. 2. ustanovljena Komisija za uslužbenske zadeve LRS⁸¹ kot samostojen republiški upravni organ.

Dne 27. 3. je ustanovljen Zavod za zdravstveno varstvo študentov,⁸² kot finančno samostojen zavod.

Sekretariat Izvršnega sveta za blagovni promet se 30. 5. preimenne v Državni sekretariat za blagovni promet.⁸³

Dne 13. 6. sta bili ustanovljeni in določeni delovni področji samostojnih republiških organov Uprave za gozdarstvo⁸⁴ in Uprave za vodno gospodarstvo.⁸⁵

Z novo reorganizacijo⁸⁶ dne 19. 6. je bila organizacijska struktura Izvršnega sveta naslednja:

Izvršni svet ima naslednje odbore in komisije:

- odbor za notranjo politiko,
- odbor za gospodarstvo,
- odbor za splošna in upravna vprašanja,
- odbor za narodno obrambo,
- administrativno komisijo,
- komisijo za pomilostitve,
- komisijo za odlikovanja.

Določeno je, da Izvršni svet lahko ustanovi z odlokom tudi druge odbore ali pa obstoječe odbore odpravi ali združi.

Z Uredbo o prenosu zadev v pristojnost republiških upravnih organov⁸⁷ z dne 19. 6. je bilo določeno, katere upravne zadeve, ki so po republiških predpisih spadale v pristojnost Izvršnega sveta, se prenesejo v pristojnost posameznih republiških upravnih organov.

Dne 3. 7. se Zemljepisni muzej Slovenije združi z Narodnim muzejem v Ljubljani.⁸⁸

Dne 17. 7. je kot finančno samostojni zavod

ustanovljen Zavod za proučevanje odraslih.⁸⁹ Določeni so tudi struktura, organizacija in delo omenjenega zavoda.

DO NEKOLIKO MANJŠEGA OBSEGA REORGANIZACIJ IN SPREMENB JE PRIŠLO TUDI V LETU 1959.

Dne 8. 1. je pri Izvršnem svetu ustanovljena Komisija za nacionalizacijo najemnih zgradb in gradbenih zemljišč.⁹⁰

Dne 12. 3. se Zavod za proučevanje šolstva preimenuje v Zavod za napredek šolstva⁹¹ in deluje naprej kot republiški upravni organ.

Dne 2. 4. sta z uredbo določena organizacija in delo Državnega sekretariata za notranje zadeve.⁹²

Dne 30. 4. je v administraciji Izvršnega sveta ustanovljen Urad za manjšinska vprašanja⁹³ kot samostojen zavod.

Dne 9. 7. pa je kot posvetovalni organ Izvršnega sveta ustanovljen Strokovni svet za statistiko.⁹⁴

Dne 23. 7. je ustanovljen Inštitut za zgodovino delavskega gibanja,⁹⁵ v katerega sestav prideta Muzej narodne osvoboditve LRS in Zgodovinski arhiv CK ZKS.

Uprava žitnih silosov LRS se 1. 10. preimenne v Upravo silosov in skladišč⁹⁶ in deluje v pristojnosti Državnega sekretariata za blagovni promet.

Dne 8. 10. je sprejet Zakon o muzejih.⁹⁷

Dne 26. 11. je kot stalna komisija Izvršnega sveta ustanovljena Komisija za nagrajevanje uslužbencev republiških organov.⁹⁸

Uredba o organizaciji in delu Komisije za verska vprašanja⁹⁹ z dne 24. 12. je določala, da komisija opravlja kot samostojen republiški upravni organ tiste upravne zadeve iz republiške pristojnosti, ki zadevajo razmerja med državo in verskimi skupnostmi.

MANJŠE REORGANIZACIJE OZ. SPREMENBE SO BILE TUDI V LETU 1960.

Dne 7. 4. je kot stalna komisija Izvršnega sveta ustanovljena Komisija Izvršnega sveta za prošnje in pritožbe.¹⁰⁰

Dne 19. 5. je kot stalna komisija Izvršnega sveta ustanovljena Komisije izvršnega sveta za

⁷⁸ Ur.l. LRS, 43/189/57.

⁷⁹ Ur.l. LRS, 43/190/57.

⁸⁰ Ur.l. LRS, 3/9/58.

⁸¹ Ur.l. LRS, 5/19/58.

⁸² Ur.l. LRS, 9/45/58.

⁸³ Ur.l. LRS, 17/81/58.

⁸⁴ Ur.l. LRS, 19/97/58.

⁸⁵ Ur.l. LRS, 19/96/58.

⁸⁶ Ur.l. LRS, 20/111/58.

⁸⁷ Ur.l. LRS, 20/112/58.

⁸⁸ Ur.l. LRS, 21/119/58.

⁸⁹ Ur.l. LRS, 23/145/58.

⁹⁰ Ur.l. LRS, 1/2/59.

⁹¹ Ur.l. LRS, 8/38/59.

⁹² Ur.l. LRS, 10/42/59.

⁹³ Ur.l. LRS, 14/61/59.

⁹⁴ Ur.l. LRS, 21/110/59.

⁹⁵ Ur.l. LRS, 23/129/59.

⁹⁶ Ur.l. LRS, 31/164/59.

⁹⁷ Ur.l. LRS, 32/166/59.

⁹⁸ Ur.l. LRS, 37/188/59.

⁹⁹ Ur.l. LRS, 40/211/59.

¹⁰⁰ Ur.l. LRS, 11/66/60.

mejna vprašanja.¹⁰¹

Kot samostojni republiški upravni organ je 30. 6. ustanovljen Sekretariat Izvršnega sveta za informacije.¹⁰²

Z Zakonom o Visoki šoli za telesno kulturo¹⁰³ z dne 7. 7. sta določeni organizacija in naloge omenjene šole.

Dne 14. 7. sta bila kot samostojna zavoda ustanovljena Zavod LRS za produktivnost dela¹⁰⁴ in Zavod LRS za zdravstveno in tehnično pomoč.¹⁰⁵

Ukinjena pa je Uprava za gozdarstvo LRS,¹⁰⁶ vse pristojnosti prevzame Sekretariat Izvršnega sveta za kmetijstvo in gozdarstvo.

Pod nadzorstvom Državnega sekretariata za notranje zadeve je bila 4.8. ustanovljena Komisija LRS za zadeve požarnega varstva.¹⁰⁷

Dne 27. 10. je ustanovljen Zavod za šolski in poučni film.¹⁰⁸

Dne 3. 11. pa je sprejet Zakon o posebnem šolstvu,¹⁰⁹ dne 29. 12. pa Zakon o visokem šolstvu.¹¹⁰

Dne 22. 12. je kot samostojen zavod ustanovljen Zavod za zaposlovanje delavcev.¹¹¹

DO VEČJIH SPREMENB IN REORGANIZACIJ PA JE PONOVO PRIŠLO V LETU 1961.

Dne 19. 1. je bil ukinjen Strokovni svet Izvršnega sveta za gozdarstvo,¹¹² ustanovljen pa je Zavod za ribištvo¹¹³ kot samostojni zavod v okviru Sekretariata Izvršnega sveta za kmetijstvo in gozdarstvo.

Dne 9. 2. sta bila ustanovljena Visoka šola za politične vede¹¹⁴ ter Svet LRS za stokovno izobraževanje.¹¹⁵

Z Uredbo z dne 2. 3. so bile prenečene upravne zadeve iz republiške pristojnosti s področja gradbeništva na Sekretariat Izvršnega sveta za industrijo in obrt.¹¹⁶

Ustanovljen je Zavod za vodno gospodarstvo LRS¹¹⁷ kot samostojen zavod, z uredbo pa so določeni delo in pristojnosti o vodno-gospodarski tehnični službi v LRS.

Dne 28. 3. je bil v okviru Svetu za šolstvo

LRS ustanovljen Sklad LRS za šolstvo.¹¹⁸

Z Zakonom o spremembah zakona o upravnih organih v Ljudski republiki Sloveniji¹¹⁹ z dne 6. 4. so bile predlagane nekatere spremembe pri delu, pristojnostih in organizaciji sekretariatov in svetov. Sprejet je tudi Zakon o zdravstvenem varstvu in o organizaciji zdravstvene službe v LRS.¹²⁰

Dne 9. 4. je bila kot stalna komisija Izvršnega sveta ustanovljena Komisija Izvršnega sveta za zunanjetrgovinsko dejavnost.¹²¹

Dne 11. 5. je ukinjen Strokovni svet Izvršnega sveta za industrijo.¹²²

Dne 29. 6. je bil sprejet Zakon o Urbanistični inšpekciji.¹²³

Dne 13. 7. sta bila ustanovljena Onkološki inštitut¹²⁴ in Klinična bolnica za porodništvo in ženske bolezni.¹²⁵

Dne 27. 7. je ustanovljena začasna Komisija Izvršnega sveta za vodstvo in koordinacijo priprav za novi uslužbenški sistem.¹²⁶

Z Zakonom o varstvu kulturnih spomenikov v LRS¹²⁷ z dne 12. 10. so bili določeni kulturni spomeniki v LRS pod družbenim varstvom. Z istim datumom sta sprejeta Zakon o knjižnicah¹²⁸ in Zakon o socialnih zavodih,¹²⁹ prišlo pa je tudi do preimenovanja nekaterih fakultet v sestavi Univerze v Ljubljani.

Dne 1. 12. je sprejet Zakon o gozdovih.¹³⁰

V letu 1961 je bilo ustanovljenih več Zavodov za gojitev divjadi (Jelen, Kozorog, Triglav, Fazan...).

TUDI V LETU 1962 JE PRIŠLO DO NEKATERIH SPREMENB IN REORGANIZACIJ.

Dne 8. 2. je bil ustanovljen upravni Zavod LRS za tehnično pomoč¹³¹ pod neposrednim nadzorstvom Izvršnega sveta.

Dne 14. 6. je ustanovljena Klinična bolnica za otroške bolezni.¹³²

Dne 19. 4. je sprejet Zakon o dvojezičnih šolah z učenim jezikom narodnostnih manjšin v LRS.¹³³

Dne 26. 4. je ustanovljena Republiška komisija za izvajanje predpisov o delitvi čistega

¹⁰¹ Ur.l. LRS, 16/90/61.

¹⁰² Ur.l. LRS, 22/124/61.

¹⁰³ Ur.l. LRS, 23/132/61.

¹⁰⁴ Ur.l. LRS, 24/154/61.

¹⁰⁵ Ur.l. LRS, 24/155/61.

¹⁰⁶ Ur.l. LRS, 24/149/61.

¹⁰⁷ Ur.l. LRS, 26/172/61.

¹⁰⁸ Ur.l. LRS, 33/198/61.

¹⁰⁹ Ur.l. LRS, 34/203/61.

¹¹⁰ Ur.l. LRS, 39/229/61.

¹¹¹ Ur.l. LRS, 38/225/61.

¹¹² Ur.l. LRS, 1/2/61.

¹¹³ Ur.l. LRS, 1/15/61.

¹¹⁴ Ur.l. LRS, 4/42/61.

¹¹⁵ Ur.l. LRS, 4/41/61.

¹¹⁶ Ur.l. LRS, 6/48/61.

¹¹⁷ Ur.l. LRS, 6/55/61.

¹¹⁸ Ur.l. LRS, 9/92/61.

¹¹⁹ Ur.l. LRS, 9/90/61.

¹²⁰ Ur.l. LRS, 9/89/61.

¹²¹ Ur.l. LRS, 9/103/61.

¹²² Ur.l. LRS, 11/118/61.

¹²³ Ur.l. LRS, 18/156/61.

¹²⁴ Ur.l. LRS, 19/186/61.

¹²⁵ Ur.l. LRS, 19/185/61.

¹²⁶ Ur.l. LRS, 20/193/61.

¹²⁷ Ur.l. LRS, 26/236/61.

¹²⁸ Ur.l. LRS, 26/237/61.

¹²⁹ Ur.l. LRS, 26/235/61.

¹³⁰ Ur.l. LRS, 30/262/61.

¹³¹ Ur.l. LRS, 4/19/62.

¹³² Ur.l. LRS, 21/113/62.

¹³³ Ur.l. LRS, 13/66/62.

dohodka gospodarskih organizacij in zavodov.¹³⁴

Ustanovljena je tudi Direkcija rezerv LRS.¹³⁵

Uprava silosov in skladišč LRS¹³⁶ je ukinjena, sredstva se prenesejo na Direkcijo rezerv LRS in na podjetje DEPO.

Dne 21. 6. se Državni sekretariat za blagovni promet preosnuje v Sekretariat Izvršnega sveta za trgovino in turizem.¹³⁷

Ustanovi se Sekretariat izvršnega sveta za proračun in občo upravo.

Sekretariat Izvršnega sveta za občo upravo se odpravi.

Ustanovijo se Sekretariat LRS za raziskovalno delo in visoko šolstvo.

Sekretariat LRS za kulturo, prosveto in znanost se preimenuje v Sekretariat LRS za kulturo in prosveto.

Sekretariat za proračun in občo upravo uveljavlja naspoti Hidrometeorološkemu zavodu pravice in dolžnosti, ki so določene s 46. členom zakona o državni upravi.

Iz dosedanje pristojnosti Sekretariata za občo upravo se prenesejo v pristojnost Sekretariata za zakonodajo in organizacijo upravne zadeve iz republiške pristojnosti na področju pripravljanja predpisov o organizaciji republiških organov in zavodov ter upravnih organov in zavodov ljudskih odborov.

Zavod LRS za gospodarsko planiranje proučuje stanje in razvoj gospodarstva, izdeluje republiške družbene plane, spremlja in analizira izvrševanje teh planov, zbira in obdeluje podatke o njihovem izvrševanju.

Dne 17. 5. je ukinjen Strokovni svet Izvršnega sveta za vodno gospodarstvo.¹³⁸

Dne 14. 6. se Muzej ljudske revolucije¹³⁹ izloči iz Inštituta za zgodovino delavskega gibanja in deluje naprej kot samostojen muzej.

Dne 3. 7. je bilo določeno, da ima Izvršni svet naslednje odbore:¹⁴⁰

- Koordinacijski odbor,
- Odbor za notranjo politiko,
- Odbor za splošna gospodarska vprašanja,
- Odbor za družbeni plan,
- Odbor za splošna in upravna vprašanja,
- Odbor za narodno obrambo.

Dne 16. 8. je sprejet Pravilnik o registraciji kulturnih spomenikov.¹⁴¹

Dne 26. 7. se Zavod LRS za tehnično pomoč preimenuje v Zavod LRS za mednarodno tehnično sodelovanje.¹⁴²

Na podlagi Zakona o amnestiji je bila 26. 7. ustanovljena Komisija za sprejem izseljencev - povatnikov.¹⁴³

Odlok o razglasitvi Zakona o izvedbi nstave Socialistične republike Slovenije¹⁴⁴ z dne 9. 4. 1963 je določal, da se obstoječi državni sekretariati, sekretariati Izvršnega sveta in sekretariati republiških svetov z dnem uveljavitve tega zakona preosnujejo v republiške sekretariate.

Republiški sveti se odpravijo z dnevnim konstituiranja nove Skupščine; ko prenehajo republiški sveti, prevzamejo njihove upravne naloge ustrezni republiški sekretariati.

ZUSAMMENFASSUNG

DIE REPUBLIK-VERWALTUNGSORGANE DER VOLKSREPUBLIK SLOVENIEN 1945-1963

Der Zeitabschnitt 1945-1963 gliedert sich in zwei Perioden: die erste dauert von 1945 bis 1953 und wird als Periode des administrativen Sozialismus bezeichnet, die zweite von 1953 bis 1963 wird Periode der sozialistischen Demokratie genannt.

Für den ganzen behandelten Zeitraum ist eine große Instabilität in der Kontinuität der Entwicklung der Republik-Verwaltungsorgane charakteristisch, obwohl es sich um eine Periode von ziemlich großer politischer Stabilität handelte.

Umbildung von Regierungen und Vollzugsräten, Veränderung hinsichtlich der Kompetenz einzelner Ministerien und Sekretariate, Auflösung bestehender und Gründung neuer Behörden standen in diesem Zeitabschnitt auf der Tagesordnung.

SUMMARY

THE ADMINISTRATIONAL AUTHORITIES IN THE PEOPLE'S REPUBLIC OF SLOVENIA IN THE PERIOD 1945-1963

The period between 1945 and 1963 can be divided into two periods, the first from 1945 to 1953 is called the period of administrative socialism, and the second from 1953 to 1963 is called the period of socialist democracy.

The entire period is characterised by a great instability in the continuity of the development of the republic's administrative agencies, although at the same time we can observe a considerable political stability.

The period is characterised by numerous reorganisations of governments and executive councils, changes in the jurisdictions of certain ministries and secretariats, the abolishment of several government bodies and the establishment of new ones.

¹³⁴ Ur.l. LRS, 14/89/62.

¹³⁵ Ur.l. LRS, 14/87/62.

¹³⁶ Ur.l. LRS, 14/88/62.

¹³⁷ Ur.l. LRS, 21/126/62.

¹³⁸ Ur.l. LRS, 16/99/62.

¹³⁹ Ur.l. LRS, 29/109/62.

¹⁴⁰ Ur.l. LRS, 23/155/62.

¹⁴¹ Ur.l. LRS, 29/208/62.

¹⁴² Ur.l. LRS, 26/191/62.

¹⁴³ Ur.l. LRS, 26/194/62.

¹⁴⁴ Ur.l. LRS, 10/91/63.